

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР

Постановка проблеми. У проекті Концепції розвитку педагогічної освіти, що запропонована МОН України для широкого обговорення (2018), наголошується, що здійснення масштабних освітніх реформ неможливе без докорінної модернізації системи підготовки педагогічних працівників [1]. В цих умовах важливим є осмислення досвіду розбудови педагогічної освіти в ЄС з огляду на остаточно затверджений європейський вектор розвитку України після підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС) (2014).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням педагогічної освіти у зарубіжжі присвячено праці таких українських компаративістів, як Н. Авшенюк, Н. Бідюк, Ю. Кіщенко, Н. Муқан, І. Нестеренко, А. Парінов, Л. Пуховська, А. Сбруєва, С. Синенко та ін. Палітра досліджень цих та інших науковців охоплює реформування вищої педагогічної освіти, професійний розвиток педагога, розвиток післядипломної педагогічної освіти, формування педагогічної майстерності вчителів в країнах Європи, США, регіонах світу.

Формулювання мети роботи (постановка завдання). Метою роботи є узагальнення ключових орієнтирів підвищення якості педагогічної освіти в європейському просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Програмі розвитку освіти в Європейському Союзі (ЄС) «Освіта і навчання 2020» (2009) якість педагогічної освіти розглядається як важлива складова стратегії розвитку освіти в державах-членах до 2020 року. Зокрема, стратегічна ціль 2 «Підвищення якості та ефективності освіти і навчання» у тому числі передбачає підвищення якості викладання шляхом формування високоякісної педагогічної освіти, професійного розвитку і підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Не менш важливим розглядається підвищення іміджу вчительської професії [3]. Така позиція базується на визнанні особливої важливості вчителя, який позиціонується як транслятор інновацій сучасного світу.

Водночас, глобалізація в усіх її проявах, нові вимоги економіки в контексті інформаційної ери і технологічної революції, зростання соціального та культурного розмаїття суспільств загострюють існуючі та формують нові виклики до інституту вчительства в ЄС. Це, передусім, такі негативні тенденції як старіння вчителів та посилення гендерного дисбалансу. За даними Eurostat у 2015 р. в кордонах ЄС працювало 5,7 млн. вчителів, з них більшу частину складали жінки – 72%; лише 9% від усіх вчителів були молодшими, ніж 30 років, а 36% – старшими, ніж 50 років [6].

З огляду на це Брюссель працює над модернізацією стратегічних орієнтирів політики щодо вчительства, підготовки та професійного розвитку вчителів. Розбудова педагогічної освіти високої якості відбувається під гаслом навчання протягом життя, що формує пріоритет цілісної системи, яка включає підготовку вчителів в закладах вищої освіти, програми індукції, післядипломну освіту, професійний розвиток.

У Висновках Ради Європейського Союзу щодо ефективної педагогічної освіти (2014) наголошується, що неперервний професійний розвиток педагога має вирішальне значення для формування професійних компетентностей вчителів для ефективного викладання в школах [4].

Системи організації професійного розвитку педагога в країнах ЄС характеризується багатовимірністю та гнучкістю. З огляду на виникнення нових запитів до вчителя з боку школи та суспільства (навчання учнів зі спеціальними потребами, викладання в умовах інформатизації навчального процесу; завдання формування ключових компетентностей в учнів; викладання в умовах багатокультурності тощо) поряд з традиційними формами професійного розвитку педагогів (курси підвищення кваліфікації вчителів, участь у масових заходах, наставництво, самоосвіта) активно застосовуються нові – ознайомчі візити до партнерів (шкіл, університетів, компаній, неурядових організацій); участь у вчительських мережах, які орієнтовано на професійний розвиток; проведення дослідження для професійного розвитку [5].

З метою подальшого удосконалення систем професійного розвитку вчителів в кордонах ЄС у Повідомленні Комісії Європейському Парламенту, Раді, Комітету з економічних і соціальних питань та Комітету регіонів «Розвиток шкільництва та ефективне вчительство для великого старту у житті» (2017) запропоновано такі орієнтири:

- досягти неперервності через розбудову інституційного партнерства між викладачами, педагогічними навчальними закладами, школами;
- запровадити систему компетентностей: спільно визначені та узгоджені рівні компетентностей вчителя для професійного розвитку протягом побудови кар'єри;
- створити збалансовану систему мотивації вчителів для професійного розвитку з конкретними очікуваннями, вимогами на різних рівнях (школа, місцева громада, регіональна влада, центральний уряд) та ресурсною підтримкою;
- заохочувати вчительську відповідальність за самонавчання відповідно до професійних потреб, забезпечити вчителів інструментами для визначення та оцінювання власних потреб у навчанні;
- визнати широкий спектр можливостей професійного розвитку: визнати формальне, неформальне та інформальне навчання як дієві засоби професійного розвитку, включно з навчанням у групах, експериментальною діяльністю та обміном досвідом;
- поліпшити педагогічну практику через зв'язки з наукою: національна політика держав-членів ЄС повинна заохочувати вчителів використовувати та проводити наукові дослідження у своїй викладацькій практиці;
- поєднувати розвиток викладачів із вдосконаленням школи: професійний розвиток вчителів має бути складовою політики щодо людських ресурсів на рівні шкіл, цілі вдосконалення діяльності шкіл мають включати професійний розвиток педагога;

– визнати можливість гнучкості кар'єрного зростання вчителів, оцінювання та сертифікація професійних навичок, отриманих шляхом участі у різних формах підвищення кваліфікації [2, с. 39].

Отже, неперервний професійний розвиток вчителів в ЄС є важливою складовою розбудови освіти і навчання. Політика ЄС у галузі вчительства є цілісною, неперервною, такою, що синхронізується з політиками в інших секторах освіти та економіки. Виклики сучасності обумовлюють необхідність пошуку нових підходів до організації підвищення кваліфікації вчителів. Системи професійного розвитку вчителів в державах-членах є відкритими до інновацій, що робить сам сектор стійким та таким, що динамічно розвивається з метою адекватної відповіді на запити суспільств.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку педагогічної освіти. Проект. Міністерство освіти і науки України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
2. Commission Staff Working Document accompanying the document Communication on school development and excellent teaching for a great start in life. – Brussels, 30.5.2017. SWD (2017) 165 final – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0165&rid=6>.
3. Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training ('ET 2020') // Official Journal of the European Union. – 28.5.2009. – С 119/2 – С 119/10 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EN).
4. Council conclusions of 20 May 2014 on effective teacher education (2014/C 183/05) // Official Journal of the European Union. – С. 183/22 – С. 183/25. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0614\(05\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0614(05)&from=EN)
5. European Commission/EACEA/Eurydice. The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions, and Policies. Eurydice Report. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. – 134 p.
6. Eurostat. Teachers in EU. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20171004-1?inheritRedirect=true>.